

ОЦІНКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Тарасова Валентина Віталіївна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму
Поліський національний університет, Україна

Ковалевська Ірина Миколаївна

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри туризму
Поліський національний університет, Україна

Внутрішній туризм є пріоритетним напрямом розвитку в будь-якій країні. На нього у світі припадає 80-90 % поїздок. Витрати на внутрішній туризм в 5-10 разів перевищують витрати на міжнародний туризм. Основним регулятором цього виду туризму є проведення регіональної туристичної політики, стимулювання малого та середнього підприємництва у внутрішньому туризмі та організації екскурсійної діяльності. Значну базу внутрішнього туризму складають архітектурні пам'ятки, що збереглися до наших днів, більшість з яких являються культовими спорудами.

При розробці туристично-екскурсійних маршрутів на території України, найбільш важливими об'єктами є численні монастирі і храми, де зберігаються мощі святих, чудотворні ікони та інші реліквії. Найбільша цінність цих об'єктів визначається не їх місцезнаходженням, а мистецьким рівнем. Це стосується як архітектури, так і живописних та скульптурних робіт, створених відомими художниками і невідомими майстрами. Важливими туристичними об'єктами можуть виступати також поховання вищих ієрархів православної церкви [9].

Головними об'єктами для паломницьких маршрутів стають насамперед численні монастирі, що протягом тривалого часу залишалися своєрідними осередками духовності на території України. Практично у кожній країні релігійні об'єкти являють собою найбільш гарні архітектурні споруди і музеї, особливо за межами столиць і великих міст.

У каталозі туристичних об'єктів України поряд з 5285 архітектурно-історичними, природними і індустріальними пам'ятками указуються 1916 храмів. Тобто храми складають 27% усіх позначених пам'яток країни (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл храмів і офіційного туристичного обслуговування по регіонах України в 2019 році

	Храми		Обслуговано туристів тур фірмами (осіб)				
	Кількість	%	Усього	внутрішніх	виїзних	в'їзних (іноземних)	екскурсантів
Україна	1916	100	1814827	301865	1498412	14550	64985
Захід	745	38,9	187892	108168	75033	4691	22773
Центр	724	37,8	1530917	170484	1351737	8696	30053

Схід	265	13,8	54373	11919	42417	37	5567
Південь	119	6,2	41645	11294	29225	1126	6592

Джерело: [8].

Для оцінки релігійного обслуговування більш наочною характеристикою є графічне зображення кількості храмів за допомогою кругової діаграми (рис. 1).

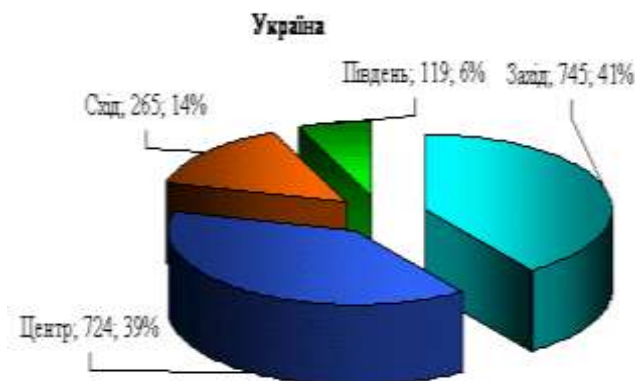

Рис. 1. Склад і структура розподілу кількості храмів за зонами
Джерело: власні дослідження.

Ці дані відображають склад і структуру розподілу всіх храмів по зонах України. Найбільша їх частина сконцентрована в основному у двох зонах: на Заході (41 %) і в Центрі (39 %).

Серед загальної кількості (1916) всіх храмів в Україні є 1298 церков, 142 собори, 255 костьолів, 156 монастирів, 57 синагог, 14 мечетей, 26 святих місць. Логічно припускати, що кількість релігійних туристів і екскурсантів буде пропорційною числу цих храмів по областях і регіонах України. Але практично дійсність зовсім інша: абсолютна кількість (84,4 %) туристів сконцентрована в центральних областях (рис. 2).

Питома кількість релігійних туристів, яких обслужено туристичними фірмами не збігається з питомою кількістю храмів по всіх областях (рис. 3).

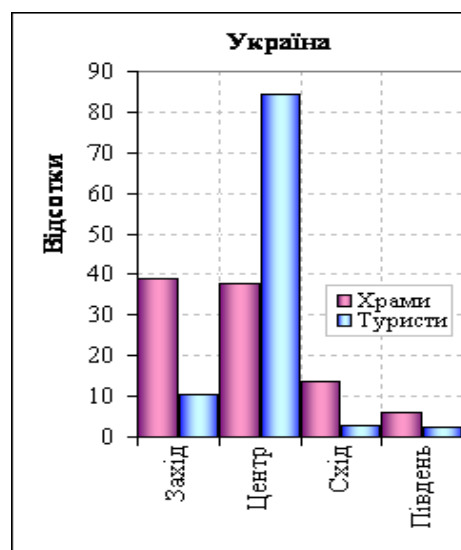

Рис. 2. Розподіл храмів і туристів

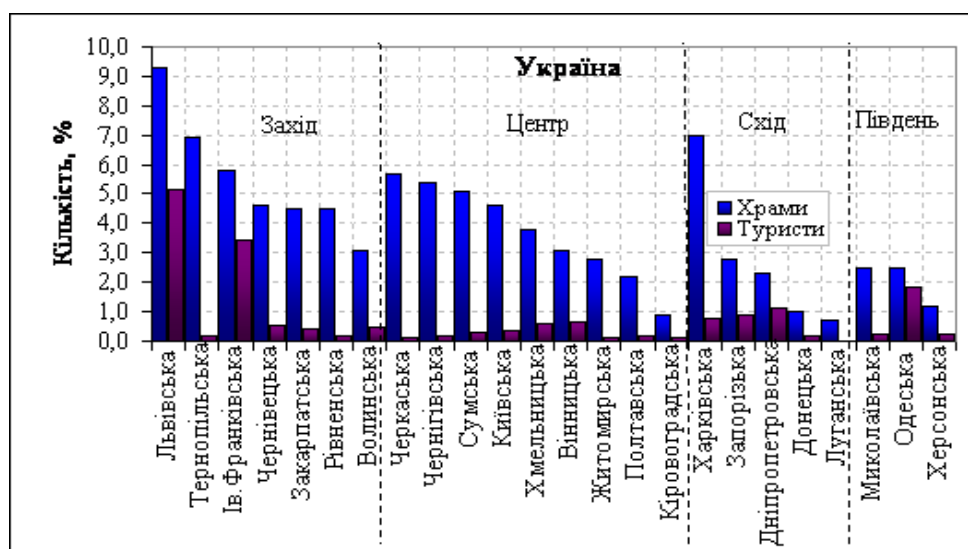

Рис. 3. Співвідношення храмів і релігійних туристів по зонах і областях України
Джерело: власні дослідження.

Дані діаграми показують загальний розподіл як храмів так і туристів по всіх регіонах України. Також бачимо відсутність пропорційності між ними. Це є свідченням того, що туристи, як правило, відвідують найбільш відомі храми, що є культовими спорудами, мають сакральні осередки, святі реліквії та чудотворні ікони Божої матері.

Загальна кількість туристів, що обслужено туристичними фірмами України, є неоднорідною за видовим складом. Вона складається з чотирьох груп туристів: внутрішніх, виїзних (зарубіжних), в'їзних (іноземних) та екскурсантів (рис. 4 і рис. 5).

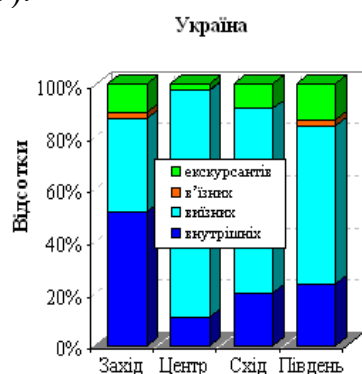

Рис. 4. Склад видів туристів по зонах

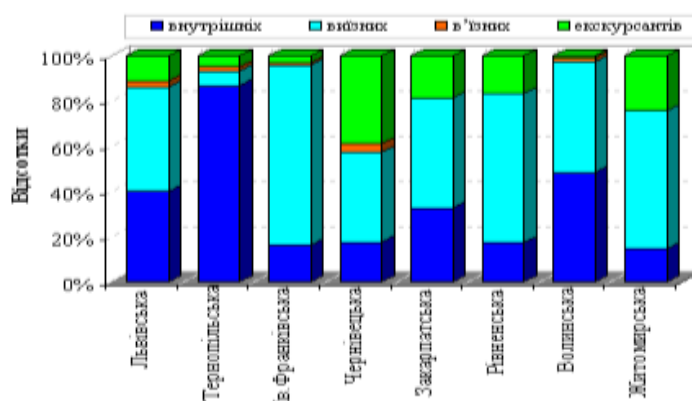

Рис. 5. Склад видів туристів по регіонах

Найбільший паломницький потік в Україні формують виїзні (зарубіжні) туристи, що прямують до пострадянських країн (Росії, Білорусі, Молдови та ін.) та Близьке зарубіжжя, тобто майже усі країни Європи і Близького Сходу. Близьке зарубіжжя і пострадянські країни складають основу (95 %) зарубіжних поїздок. Найбільшу популярність серед пострадянських країн має Росія (61 %), серед країни дальнього зарубіжжя – Італія (30 %), серед країни ближнього зарубіжжя – Польща (55 %).

Другим за величиною є потік прочан з Польщі до католицьких та греко-католицьких святинь переважно Західної України: храмів (Львова, Білої Церкви, Бердичіва, Полонного та інших міст), монастирів (Унівського, Крехівського Василіанського тощо) та 15 духовних світових центрів Богородиці, один з яких, Зарваницький духовний центр, особливо часто відвідується прочанами.

Щорічні паломницькі потоки до України формують також іудеї (прямують до синагóg та цвинтарів Києва, Львова, Жовкви, Белза), хасиди (відвідують могили засновників хасидизму в Умані, Меджибіжі, Бердичіві, Житомирі, Новоград-Волинському та ін.) та прочани інших країн, які їдуть до центрів паломництва загальнодержавного і регіонального рівнів.

Висновки. Внутрішній туризм в Україні є галуззю економіки. Значну його базу складають культові споруди – численні монастирі і храми, де зберігаються мощі святих, чудотворні ікони та інші реліквії. В Україні станом на 2020 рік налічувалося 1916 храмів, що складають 27% усіх пам'яток країни. Найбільша їх частина сконцентрована, в основному, на Заході (41 %) і в Центрі (39 %). Загальна кількість туристів України, є неоднорідною за видовим складом. Найбільший (95 %) паломницький потік в Україні формують виїзні (зарубіжні) туристи, що прямують до пострадянських країн та Близьке зарубіжжя, тобто країн Європи і Близького Сходу. Найбільшу популярність серед пострадянських країн має Росія (61 %), серед країни ближнього зарубіжжя – Польща (55 %), серед країни дальнього зарубіжжя – Італія (30 %).

Список літератури

1. Івченко А. Україна. Путівник. К.: Картографія, 2007. 640 с.
2. Економічний аналіз туристичних підприємств: підручник / В. В. Тарасова, О. В. Скидан, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська. Житомир : вид-во ЖНАЕУ, 2019. 371 с.
3. Любіцева О. О., Романчук С. П. Паломництво та релігійний туризм: навч. посібник. К.: Альтерпрес, 2011. 416 с.
4. Мальська М. П. Антонюк Н. В. Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг. К.: Знання, 2008. 661 с.
5. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <http://www.irs.in.ua>. (дата звернення 22.01.2021).
6. Тарасова В., Ковалевська І. Регіональні особливості виїзного туризму в Україні. Економіка та суспільство, 2020. Вип. 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-56> (дата звернення 22.01.2021).
7. Тарасова В. В., Ковалевська І. М. Статистичне дослідження організації релігійного туризму в Україні. Інфраструктура ринку. 2021. № 51. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/51-2021>.
8. Туристична діяльність в Україні у 2020 році. Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 76 с. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Яроцький П. Л. Паломницький (релігійний) туризм в Україні: перспективи розвитку. / Релігієзнавство. Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ, 2004. 268 с.